

Lódi Ferenc:

Monsieur Shantauéknál

A szegedi magyar kora délután érkezett Párizsba. A szállóban kicsomagolás közben két kis ezüstpohár akadt a kezébe. Egy ismerőse küldte vele, hogy adja át ott élő testvérének, aki 1956 októberében disszidált — a technikum negyedik osztályából. Azóta megnősült. Elvette egy belga kocsmáros félművelt lányát, aki se nem francia, se nem belga, mert az apja anyanyelve olasz, az anyjéé pedig francia. Hogy a menyecske mindkét nyelvet csak konyhai színvonalon beszéli, az a magyarországi rokonainak írt leveleiből derült ki. Szült viszont két kisfiút, Élie-t és Pault. Nekik küldték tulajdonképpen az ezüstpoharakat, mert a nevüket is belevésítették. Apjukról, Monsieur Élie Shantau-ról és családjáról ennyit tudott a szegedi magyar, no és a címet, ahol megtalálja.

— De hol? Szedjem a nyakamba Párizst? A fene keressé, ide hívom a szállóba, ez a legegyszerűbb — gondolta magában és csöpotán feladta a következő szövegű levelet, természetesen magyarul: „Kedves Sántha Imre úr! Kérem, keressen fel a Majestic Szállóban. Önnek és családjának üdvözlötlet hoztam Magyarországról. Üdvözlöi dr. Kovács.” A kicsomagolás után uszonnázott az étteremben. A kávé a szálló halljában, a bejárattal szemben itta meg. Monsieur Sánthát várva, beletemetkezett egy német nyelvű magazinba, amikor neve említésére lett figyelmes.

— Kovács? — tűnődött a portás. s átható tekintettel nézett az érdeklődő, hanyag eleganciájú fiatalemberre.

— Oui, Monsieur, Kovács — ismételte a fiatalember. A szegedi magyar ekkor felkelt a fotelból, s egyenesen az érdeklődő elé lépett:

— Azt hiszem, uram, engem keres. Én vagyok a szegedi Kovács.

— Ollálá! Kovács! Hát megismertem volna Önt, uram.

— Kovács, uram, Kovács! — tette hozzá nyomatékkal. — De miről ismert volna meg? Hiszen még sosem találkoztunk.

— Ó, maguk magyarok olyan egyformák...

— Lenne valami torz vonás rajtuk? Nem hinném, akkor Ön is hordaná azt, amit plasztikával sem lehetne eltüntetni.

— Nono, csak viccelni Önnel — kedélyeskedett zavartan, tört magyarsággal. — Uram, én és a feleségem, meghívunk Önt vacsorára minálunk. Elfogadni?

— Kérem, boldogan.

— Akkor menjünk! — mutatott az ajtó felé. — Sajnos, a kocsival messze állni tudni meg. Rohadt forgalom itt — szabadkozott, hogy szinte belesajdult Kovács füle. A szállótól három utcányit mehettek, amikor Monsieur Sánthát megállt egy Panhard típusú, fél luxus kocsinál.

— Vacak tragacs ez, uram! Most cseréltem ki — s azzal belerúgott az egyik hátsó kerékbe. — Önnek milyenje van otthon?

— Kétezeres Tápéval szaladok. A legújabb típus.

— Tápé? Én nem ismerni ez kocsit — ugrott meg a Panharddal Monsieur Sántha.

— Nem is ismerheti. Nyugatra nem adunk el belőle. Nem tudnák megfizetni a tápéi autógyár új márkáját.

— Tápét mondja, Szeged mellett? Hát ott lenni autógyár?

— Ó, már tíz éve — folytatta Kovács a kegyes hazugságot.

— Ne mondja! — akadt a torkán a csodálkozás Monsieur Sánthának, s úgy beletaposott a gázpédálba, hogy száz körüli járt a mutató a kilométerórán. Hirtelesen felcsikorgott mind a négy kerék. Kovács majdnem az orrán támaszkodott. Aztán ismét szédületes tempóba ugrott a kocsi, majd megint csikorgás következett. Így ment ez vagy 70 kilométer hosszan, át a városon. Kovács remegett belül, de a világot sem árulta volna el féltelmét. Végre megérkeztek.

— Ez a De Gaulle-porta — mutatott a toronyházas negyede Monsieur Sántha.

— Nyolc-tízemeletes házak.

— Ismerem a De Gaulle-féle lakásprogramot, uram. Párizs külső negyedeire rá is fért már ekkora építkezés — válaszolta Kovács.

— Hát akkor ugorjunk fel! Ha megenyedi, előre megyek — mondta Sántha és vezette vendégét. A lifthe is előre ment, s mikor Kovács is belépett, így szólt:

— Az ajtó automatikusan csukódik!

— Látom, uram. Fotocellás működötetésű.

— Honnan tudja?

— Ó, évek óta nálunk is ilyen lifteket építenek az új házakba.

— Afenket! — szisszent fel Monsieur Sántha. — De már itt is vagyunk. — nyitott ajtót a fényárban úszó előszobára.

— Nagyon várhattak itt engem — gondolta magában Kovács, s nem is csalódott. Egyszerre két ajtó is felpattant az előszobáról. Egyikben állt a két gyerek, Élie és Paul, láthatóan erre az alkalomra öltöztetve ünneplőbe és lenyalt frizurával. A másik ajtóban a háziasszony, Madame Sántha ragyogott mélyen dekoltált tűzpiros bársonyruhában, fülében, nyakán, karján súlyos ékszerekkel, s természetesen annyi sminkkel, amennyit a balkáni szegedi magyar elbűvölésére fel lehetett kenni.

A kölesönös bemutatkozás hűvös szertartásán Monsieur Sántha segítette át aszszonyát és vendégét, akit azonnal asztalhoz ültetett.

— Innánk valamit, uram? — kérdezte.

— Szívesen uram — felelte Kovács, viszont az asztalon nem volt semmi nyoma a vendégvárnak. Kovács észrevette, hogy Monsieur Sántha kacscintott a feleségének, aki ültében picit jobbra mozdította bal lábát. Abban a pillanatban méltóságtelejesen kinyílt a fal, amelyből eléjük ereszkedett a bársekreány olyan csillogással, fényvel, kristálypoharakkal és legalább húszféle még felbontatlan üvegű kítőnő italokkal, hogy a szemnek csak káprázi lehetett a látványtól. Kovács szeme azonban meg se rebent, mint ahogy akkor sem csodálkozott, amikor az ultramodern berendezésű négyoszobás lakásba lépett.

A skót viskít, a White Label éppen Kovács elé került, s azon akadt meg Monsieur Sántha tekintete is.

— Szereti Ön a White Labelt, uram?

— Mit? — tette magát Kovács.

— Ezt az italt, ni! — bökött az üvegre Monsieur Sántha.

— Ja, a skót viskít mondja? Hát persze. Csak az italra nem ismertem, mivel mi, magyarok is angolosan szoktuk kiejteni ennek a viszkinek a nevét.

A gyerekek illedelmesen figyelték apjuk és a vendég társalgását. Elveztek a számukra idegen nyelvet, amelyre nem tanították őket. Madame Sántha viszont észrevette férje zavarát, habár a beszélgetésből semmit sem értett. Az olaszt a franciával keverve sürgette urát, hogy fordítsa le a kedves vendég szavait. Sántha ugyanolyan konyhanyelven tolmácsolt, a helyzetnek megfelelően.

— A vendégünk más italt kér — tette hozzá.

— Lehetne talán a Courvoisier konyakból egy pohárkával? — kérdezte Kovács.

Sántha azt sem tudta, milyen itaikkal rendelkezik, mert az üveget Kovács emelte ki a többi közül.

— Hanem itt meleg van lenni, nemde uram? — hebegte Sántha.

— Kicsit — mosolygott Kovács Sántha is tett egy kicsi mozdulatot a lábával, rálepett a szőnyeg alajt lapuló kondicionáló berendezés gombjára, amelyet egy tanyéni barna színű mintázat jelzett a szőnyegen. A bársekreány automatikájának indítógombját is ugyanakkora, de kékszínű minta takarta a szőnyeg alatt. Kovács mindezt pillanatok alatt észrevette, ugyanígy a lakás láthatatlan padlófűtését is.

— Pedig nincs is a lakásban kályha, vagy fűtőtest — mutatott körül büszkén Monsieur Sántha.

— Nálunk is a padlófűtésnek hódítanak tért a lakásokban — füllentett Kovács, s ezzel végképpen kiborította nyugalmából vendéglátóját, aki utolsó mondata tökéletes kiejtésével elszólta magát, és ingerülten megkérdezte:

— Hát minden van már azon a Magyarországon, vagy csak szédítik a nyugatot?

— Aki ma minket lát otthon, az tényleg megszedül a változástól. Az emberek jól öltözködnek, nyugodtan élnek, nem félnek a holnaptól. Ami még hiányzik nekik, meglesz holnap, holnapután — válaszolta Kovács. — Hanem hány éve is, hogy Ön eljött hazulról, Monsieur Sántha?

— Tizenegy múlt — nézett maga elé megadóan, s mikor felemelte a fejét, a szeme könnybe lábadt.

— Csak nem sír, Monsieur Sántha, hiszen itt mindene megvan? — nézett rá részvétellel a vendég.

— De sírok, igenis sírok, barátom, és most nevéss ki!

Madame Sántha felugrott és magához szorította férje fejét. Simogatta, gügyögött hozzá. A gyerekek is apjukhoz szaladtak, rácsimpaszkodtak, s most már négyen sírtak. A kínos pillanatban Kovács felállt, hogy elköszönjön. Sántha azonban lenyomta a székbe, miután lerázta magáról övét.

— Pajtás, csak az öröm járatta velem a bolondját — szabadkozott és töltött, hogy lemossa a könnyeit. — Ígyunk, egészségedre!

Az asszony és a gyerekek is megenyhülten néztek a vendégre, aki megrikatta apjukat.

— Tudod, komám — folytatta bizalmasan — csak megjártam magam, hogy nem tudok már rendesen magyarul. Aztán az is igaz, hogy nem minden földönfutó magyar hapsinak jutott egy belga kocsmáros lánya. Nekem szerencsém volt, nem igaz?

— Én is így gondoltam, pontosan így — nyugtatta meg Kovács, aki majdnem elfelejtette átadni a gyerekeknek, Illésnek és Palinak a kis ezüstpoharakat.

Madách eszkimói

Szegény jó Tertullianus.

Bizonyára legmerészebb álmát is elkerülte a gondolat, hogy a huszadik század tekintélyfitymáló szelleme naponta előcítálja, tudat alatt, tudat előtt, sőt tudatos tudatán kívül is megszívleli korszak-filozófiát summázó tételét. A nevezetes férfiú ugyanis valamely átlagosnál elmélyültebb pillanatában azt találta mondani: credo quia absurdum. Azaz provinciális műfordítással: hiszem, mert lehetetlen. Talán nem szűkségeltetik a logika jelmezéről szabályokat kölesönözni annak igazolására, mennyi mindent elhisz, bevesz, vagy elfogad a mai kor modern embere, amiről — rozsdás kést ide — meggyőződése: lehetetlen. Sőt! Vannak olyanok is, akik nemcsak elfogadják, kimondottan hivatásuknak vallják, hogy másokkal is lépten-nyomon elfogadtassák.

Gondolom, ennyi nekifohásztkodással beéri eposzok mintáin nevelkedett általános műveltségem, hogy végre a tárgyra térjek: „fegyvert, s vitéz énekek, nagy Szajmon hatalmát.” Soha népszerűtlenebb feladatot nem kívánhatnék senkinek, mint kikezdeni az angolok legangyalabbikkával. Jömagam sem tettem volna, semmi pénzért, de hát bizonyos kényszerítő körülmények sugallatára olyasmit éreztem, ami feltétlenül túl kell, hogy élje — a nyomdafesték arcátlan halhatatlanságával — annak a bizonyos pillanatnak tovaszálló magasztját. Ez a pillanat pedig bekövetkezett 1968. január 27-én, sötétedés után, húszóra húszkor, a magyar televízióban. Hogy pontosan mi volt a fentemlített időpontban sugárzott obligát Angyal-kaland címe — már nem jut eszembe. Nem is érdekes. Ami a lényeg: gyerekszobában nevelkedett erkölcsi eszményeink megtestesítője, szívünk bálványa, életünk jobbfele bekerült a bőrtömbbe. Lopott. S noha gyorsan tisztázta magát: mindez csak blöff, porhintés az ellenség szemébe — mégis ott maradt a szálla, meg a sanda gyanu, mi lenne, ha ezentúl ő venné át a céltá-

Angyal a glóriával

la hálátlan szerepét. Mert akkor is Szajmon maradna, a hatalmas, a rendíthetetlen, a bübajos. Rusnya életünk székszeplije. Csak-hogy mindezt most már az erkölcselenség szolgálatában. Vajon akkor is hinnék neki? Akkor is beléhelyeznék a bizalmat? Valószínűleg. Mondjuk nem a banditákat hajszolná, hanem a pénzt. A védtelen hölgyeket nem vedené, hanem támadná. Akkor egyszerűen érthetőbbé válna ellenszeme a derék Scottlan Yard-dal. S akkor szívestül-lelkestül elhinnék neki: többet erővel, mint észszel. Amit persze most is elhiszünk, mert részben nem spekulálunk rajta, s részben mert lehetetlen.

Látjuk, amint bravúros kombinációkkal kibogozza az ellenség haditervének valamennyi csomóját, s aztán olyan helyzetekbe hozza magát, ahol már nem segít az ész, a lelemény, hát működni kezd a vasókö. Lassan összeáll a nyaktörő logika. Megjelenik Szajmon, feje fellett a glóriával, s hozzáfog üldözni a Yardot. Mert nem szimpatikus neki, utálja. A Yard viszont hivatalból körtözi a London-melléki sörkimérde tulajdonosának feleségét, aki pillanatnyi sze-

szélyből rábirta a bárzongoristát, tegye el láb alól az angol királynőt, mert kedve támadt egy kis uralkodásra. Nomármost: a zenész tévedésből a tulaj szeretőjének italába keveri a mérget, aki erről mit sem sejtve nem issza ki, tovább locsolja a feleség flaskójába, aki viszont lekortyolja, szörnyű görcsök között elhal, s akit éppen ezért hiába köröz a Yard. Tyll felügyelő — nyomában az elszánt Angyallal — a tragédiából mit sem sejtve, későn érkezik, s elrendeli a pénztárosnő letartóztatását, mert — úgymond — hasonlít az angol királynőre. Józan észérvekkel a bolond is tudja, erről a nyomról sohasem derül ki az igazság. Mégsincs szükség arra, hogy higgyünk a lehetetlenben. Ihol jön Szajmon. Határozott léptekkel az eddig gyanúsítatlan énekesnőhöz lép, elnézést kér tőle, s villámgyorsan leteríti a szemközti asztalon békésen kortyolgató tengerészt. Mert szerinte ő hasonlít az angol királynőre. Tyll felügyelő semmit sem ért — ki vehetné zokon —, letartóztatja az egész kocsmát, de ki figyel oda. Szajmon végre ürügyet talált, s jól irányzott ökölcsapásokkal elszerűlti a detektív-felügyelőt. Glória, snitt, kísérteties dobszó az orchesterben, the end: bemutattuk az Angyal-sorozat satöbbi, satöbbi...

Eszneki mondanivalóm: el vagyunk korcsosodva. Mint Madách eszkimói. Valamennyien. Mert hiszünk a kaptafákban. De miért ne hinnénk? Igaz is: egyetlen kaptafára egész sereg kitérő, meleg lábbelit lehet kalapálni. Persze olyat nem, ami versenyképes mondjuk a Mély Lúdtalp-díjért egy hamucipőke fazonfesztiválon, de mindenesetre olyat igen, ami télviz idején cügmentes. Elvégre nem fesztiválokban élünk, ünnep-hétköznapokban, hanem periódikusan prolongált hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton. És a vasárnap? No nem, kérem. Azt hagyjuk meg, uraim, a művészetnek...

NIKOLENYI ISTVÁN

Bába Mihály

Noémi Éva

— Nem csodálkozol? — kérdezte Imre hátradőlve a Hungária „körkapolnájának” pamlagán. Nagy, nedves golyók ültek nyugtalanul szemlődköke alatt, mintha ki-mozdultak volna megszokott helyükről. A fagyaltos ablakba bámult, nem várta választomat.

Féldoldalt ültem, bal könyököm az asztal horgolt terítőjén, a jobb meg a pamlag deszkakeretén, vállmagasságyra.

Miért csodálkoznék, — gondoltam. Átázott cipőmet dugtam a szalmába s az volt a párnám hetekig, amikor lapátos voltam, és kétszer álltam fal mellett, akkor hát miért csodálkozzam. Eltemettem három fiamat, az ikreket s az elsőt amikor alig tizenöt éves volt, és az anyámat, akkor hát miért csodálkozzam? Nem engedtek dolgozni, hogy bebizonyítsák: nem akarok dolgozni. Felmondás nélkül kettőszert tették elem a munkakönyvemet, akkor hát miért csodálkozzam? Eltemettem éitem hatod magammal egyszobában, rágalmaztak s nem védhettem magamat, akkor hát miért csodálkozzam? Nem, én már soha semmin sem csodálkozzam. Csak néha érzek szorongást, mint most is.

— Igen, lengyel lányom van — foly-

tatta Imre. — Hívnak, hogy augusztusban látogassam meg őket meg az unokámat. Ott voltam a lányom esküvőjén. Meghívtam. Elsírta magamat, amikor a küszöbön térdeltek és a nevelőnya után áldásomat kellett rájuk adnom... Néha összekuszálódnak bennem az események, nem azzal kezdem, amivel kellene, mint most is... Lapátos, munkaszolgálatos voltam. Kétszer jártam otthon szabadságon. Kéteves volt, amikor utoljára láttam. Akkor figyeltem meg, hogy a lába ujja között úszóhártvaszerű bőr nőtt. Mondtam is az anyjának, vagyis a feleségemnek, mert olyat még nem láttam. A szabadságom letelt, ismét bevonultam és lapátos a vállamon átmasírozott fél Európán. És látod, élek, én, akinek akkór egy lyukas garast se ért az élete. A feleségem belesett egy razzzába, gettóba vitték. Onnan tovább Auschwitzba. Kinyomoztam. És ott eltűnt nyomtalanul a felszálló füsttel, mint több millió sorstársa Noémi Évát kimentették a lágerből és felnevelték. A nevelőapja esztergályos volt. Nem-regen halt meg. Hazafi, demokrata és igazi hisv katolikus. Így nevelték a lányomat is. A várban bementünk a Mátyás-templomba, térdre ereszkedtek, ke-